

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)
ปีงบประมาณ 2567

โครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญา
ทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์

“วงปี่พาทย์ครูสนั่น” บ้านโคกเพชรไสยา
อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

“วงปี่พาทย์บ้านใหม่สามแวง”
อำเภอยี่งอ จังหวัดบุรีรัมย์

“วงมโหรีพื้นบ้าน วงดาตัม บ้านขาม”
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

“วงกันตรึมบ้านเขว้า”
อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

วงปี่พาทย์พื้นบ้าน “บ้านบัว”
อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ดำเนินโครงการโดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รายงานสรุปผลการดำเนินงาน

โครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
ชุมชนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์
กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี สนองพระราชดำริ
โดย สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (อพ.สร.-มรภ.บุรีรัมย์)
ประจำปีงบประมาณ 2567

คำนำ

รายงานผลการดำเนินงานโครงการเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อสรุปผลการดำเนินงานโครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) และสำรวจเก็บรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอสตึก อำเภอห้วยราช อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย

จากผลการดำเนินงาน โครงการได้ดำเนินการตามกรอบการเรียนรู้ทรัพยากรและกิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร โดยได้สำรวจ ค้นหา รวบรวมข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์ และกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงตามวัฒนธรรมท้องถิ่น และพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนซึ่งการดำเนินงานสำเร็จจุล่งและบังเกิดผลดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือจากบุคคลและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนและร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินงานสนองพระราชดำริเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี และหวังว่ารายงานผลการดำเนินงานโครงการเล่มนี้จะเป็นประโยชน์และเป็นข้อมูลสำคัญในการศึกษาข้อมูลวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่นวัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ที่มีคุณค่ายิ่งต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์โครงการ.....	3
เป้าหมาย.....	3
ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ.....	4
ผลที่จะได้รับ.....	4
กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ที่ได้รับประโยชน์.....	4
สถานที่จัดกิจกรรมตามโครงการ.....	5
แผนปฏิบัติงาน.....	5
งบประมาณที่เสนอขอและงบประมาณที่ได้ใช้จริง.....	5
บุคคล/หน่วยงานที่รับผิดชอบ.....	6
ส่วนที่ 2 ผลการดำเนินงาน.....	7
สถานที่แหล่งข้อมูล.....	7
วงปีพาทย์ครูสนัย ชุมชนบ้านโคกเพชรไผ่ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์	8
สถานที่ตั้ง.....	8
ความเป็นมา.....	8
เครื่องดนตรีในวงปีพาทย์ครูสนัย.....	9
ลักษณะของเพลง.....	13
ลักษณะของการรวมวงดนตรี.....	13
ค่าตอบแทน.....	14
ดนตรีกับประเพณี.....	15
เครื่องประกอบไหว้ครูดนตรี.....	18

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
วงปีพาทย์บ้านใหม่สามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์.....	19
สถานที่ตั้ง.....	19
ประวัติความเป็นมา.....	19
เครื่องดนตรี.....	20
บทเพลง.....	26
เครื่องบูชาไหว้ครูหรือปีการ์.....	28
วงดนตรีและพิธีกรรม.....	29
วงมโหรีตาตัม บ้านขาม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์.....	32
สถานที่ตั้ง.....	32
ประวัติความเป็นมา.....	32
ลักษณะของวงดนตรีและเครื่องดนตรี.....	32
เครื่องดนตรี.....	32
บทเพลง.....	38
บทขับร้อง.....	38
เครื่องบูชาไหว้ครู.....	39
วงดนตรีและพิธีกรรม.....	29
วงกันตรึมบ้านเขว้า อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์.....	41
สถานที่ตั้ง.....	41
ประวัติความเป็นมา.....	41
ประเพณีและความเชื่อ.....	42
เครื่องดนตรี.....	43
บทเพลง.....	47
การเล่นจริงสไบ.....	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อาหารการกินของคนในชุมชน.....	48
การแต่งกาย.....	48
เครื่องบูชาไหว้ครู.....	49
วงดนตรีและพิธีกรรม.....	49
วงปีพาทย์พื้นบ้านบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.....	51
สถานที่ตั้ง.....	51
ประวัติความเป็นมา.....	51
เพลงที่ใช้บรรเลง.....	52
เครื่องดนตรี.....	52
โอกาสที่ใช้บรรเลง.....	54
ภาคผนวก.....	55
ภาคผนวก ก แบบฟอร์มเสนอโครงการ อพ.สธ. ปี 2567.....	56
ภาคผนวก ข แบบฟอร์มสรุปความก้าวหน้าโครงการ อพ.สธ. ปี 2567.....	69

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วงปีพาทย์ครุสนัย.....	8
2	การบรรเลงรวมวง	9
3	ระนาดเอก.....	10
4	ซ้องวงใหญ่.....	10
5	ปี่สไล.....	11
6	กลองตะโพน.....	11
7	กลองทัด.....	12
8	ฉิ่ง.....	12
9	การบรรเลงรวมวง.....	13
10	การบรรเลงดนตรีในงานมงคล.....	15
11	การบรรเลงในงานเข้าทรงมะมวด.....	16
12	การบรรเลงในงานอวมงคล.....	16
13	การจัดเครื่องไหว้ครู.....	17
14	ผู้ให้ข้อมูลวงปีพาทย์.....	18
15	การบรรเลงวงปีพาทย์.....	18
16	สถานที่ตั้งของวง.....	19
17	ภาพการบรรเลงปีพาทย์ในขบวนแห่.....	20
18	ระนาดเอก.....	20
19	ระนาดทุ้ม.....	21
20	ซ้องวงใหญ่.....	21
21	ซ้องวงเล็ก.....	22
22	ปี่สไล.....	22

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
23	ตะโพน.....	23
24	กลองทัด.....	23
25	ฉิ่ง.....	24
26	ฉาบ.....	24
27	เครื่องบูชาไหว้ครู.....	28
28	การบรรเลงในงานอุปสมบท.....	29
29	การบรรเลงในงานพระราชทานเพลิงศพ ณ วัดป่าเลไลยก์.....	29
30	การบรรเลงในงานโจลมะมัวต เข้าทรงแม่มด.....	30
31	สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล.....	31
32	ลักษณะการจัดเครื่องวงและนั่งบรรเลง.....	32
33	ปี่สไล.....	33
34	ตะเข้หรือกระป้อ.....	33
35	จับเปย.....	34
36	ซอกกลาง.....	34
37	ซอแหบ.....	35
38	ซออู้.....	35
39	กลองโพน.....	36
40	รำมานะ.....	37
41	ฉิ่ง.....	37
42	ฉาบ.....	38
43	เครื่องบูชาไหว้ครู.....	39
44	การไหว้ครูก่อนเริ่มบรรเลงดนตรี.....	40

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
45	คุณตาตัม เจ้าของวงมโหรี	40
46	สถานที่ตั้งของวงกันตรึมบ้านเขว้า.....	41
47	พิธีมะมวด.....	43
48	ซอกันตรึม.....	44
49	ปี่อ้อ.....	44
50	กลองกันตรึม.....	45
51	ฉิ่ง.....	45
52	ฉาบ.....	46
53	กรับคู่.....	46
54	การแต่งกายในการแสดงวงมโหรีพื้นบ้าน.....	48
55	การแต่งกายในการแสดงวงมโหรีพื้นบ้าน.....	49
56	เครื่องบูชาไหว้ครู.....	49
57	ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวงมโหรีกันตรึมและเป็นหัวหน้าวง (นายอัครชัย ประประโคน).....	50
58	ผู้รวบรวมข้อมูล.....	50
59	วงปี่พาทย์พื้นบ้าน บ้านบัว	51
60	ปี่สไล.....	52
61	ระนาดเอก.....	52
62	ซ้องวงใหญ่.....	53
63	ตะโพน.....	53
64	กลองทัด.....	54

ส่วนที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศไทย ให้คงอยู่เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าประจำชาติไทยสืบไป โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ดำเนินงานบนฐานทรัพยากร 3 ฐาน คือ ทรัพยากรกายภาพ (สิ่งที่ไม่มีชีวิต) ทรัพยากรชีวภาพ (สิ่งที่มีชีวิต) และทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีแนวทางการดำเนินงาน 3 กรอบ 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร ประกอบด้วย กิจกรรมปกป้องทรัพยากร กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร 2) กรอบการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร และ 3) กรอบการสร้างจิตสำนึก ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร ปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมสนองพระราชดำริมากกว่า 204 หน่วยงาน มีสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนมากกว่า 4,500 โรงเรียน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้คน รุ่นต่อไปได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสมดุล ยกระดับ กระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมบนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล และในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น เป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อนุรักษ์ ภาษาท้องถิ่น มินิสิยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู้การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง อันเป็นลักษณะของคนไทยในอนาคตที่ประเทศคาดหวังในอีก 20 ปีข้างหน้า

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมและสืบสานงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อยอดมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่ามูลค่าสูง และเป็นฐานรากในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติให้มีความเข้มแข็งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ คือ ประชาชนคนไทยมีจิตสำนึกที่ดีงาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและสามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าจากศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา งานวิจัย บริหารจัดการองค์ความรู้มิติทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดนวัตกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการนำศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าและมูลค่าสูงเพื่อเป็นฐานรากในการพัฒนาชุมชนประเทศชาติและสามารถแข่งขันได้ในระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาและยกระดับระบบบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ในปีงบประมาณ 2567 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้บริหารจัดการงบประมาณ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ดังนั้น สำนักศิลปะและวัฒนธรรม จึงได้จัดทำโครงการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการต่อยอดจากโครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ในปีงบประมาณที่ผ่านมา และสำรวจ ค้นหา รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์เกิดการพบร่องรอยของศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงและความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในปีงบประมาณ 2567 นี้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้กำหนดการดำเนินงานเพื่อศึกษาภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านการเรียนรู้ อนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนสำหรับพัฒนานักศึกษาและเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จึงได้กำหนดลงพื้นที่ชุมชนรวบรวมจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ต่อไป

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.)
2. เพื่อรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านในเขตจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่ออนุรักษ์ผลงานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
4. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

เป้าหมาย

1. เป้าหมายตามแผนแม่บท

ดำเนินงานตามแผนแม่บท ระยะ 5 ปีที่เจ็ด (1 ตุลาคม 2565 - 30 กันยายน 2569) ตามกรอบการเรียนรู้ทรัพยากร กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร

2. เป้าหมายเชิงผลผลิต (Output)

ได้ข้อมูลและองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอสตึกอำเภอห้วยราช อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย

3. เป้าหมายเชิงผลลัพธ์ (Outcome)

3.1 ผลงานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน

3.2 ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

3.3 เป็นฐานข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอสตึกอำเภอห้วยราช อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย และเป็นฐานข้อมูลวิจัย อพ.สธ. และฐานข้อมูลมรดกภูมิปัญญาอีสานใต้

3.4 ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนด้านข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอสตึกอำเภอห้วยราช อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิบัตรรวมดนตรีพื้นบ้านอีสาน และนาฏศิลป์พื้นเมือง

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

1 เชิงปริมาณ

- 1.1 ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์
- 1.2 จำนวนนักศึกษาที่ร่วมโครงการและจำนวนบุคลากรในท้องถิ่น
- 1.3 พื้นที่ดำเนินโครงการจัดทำข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

2 เชิงคุณภาพ

- 2.1 มีการเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนการบูรณาการกับรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานและนาฏศิลป์พื้นเมือง
- 2.2 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นแหล่งความรู้ทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสื่อในการจัดการเรียนการสอนด้านทรัพยากรวัฒนธรรม
- 2.3 นักศึกษา บุคลากร และบุคคลทั่วไปเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลที่จะได้รับ

1. ได้ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์เชิงพื้นที่ในรูปแบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ และฐานข้อมูลระบบออนไลน์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์
2. ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนด้านข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และนาฏศิลป์พื้นเมือง
3. เกิดผลงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ที่ได้รับประโยชน์

1. ชุมชนบ้านโคกเพชรไสยา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. ชุมชนบ้านใหม่สามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
3. ชุมชนบ้านขาม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
4. ชุมชนบ้านเขว้า อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์
5. ชุมชนบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
6. ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สถานที่จัดกิจกรรมตามโครงการ

1. บ้านโคกเพชรไสยา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. บ้านใหม่สามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
3. บ้านขาม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
4. บ้านเขว้า อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์
5. บ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
6. ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

แผนปฏิบัติงาน

กิจกรรม	ปี พ.ศ. 2566			ปี พ.ศ. 2567				
	ไตรมาสที่ 1			ไตรมาสที่ 2			ไตรมาสที่ 3	
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง	←→							
วางแผนโครงการ (P)								
จัดทำร่างและรายละเอียดโครงการฯ			←→					
นำเสนอผู้บริหารเพื่อขอความเห็นชอบในหลักการเบื้องต้น				←→				
ขออนุมัติโครงการ				←→				
ประสานปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน				←→				
ดำเนินโครงการ (D)								
ดำเนินโครงการและกิจกรรมตามแผน	←→					→		
ติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (C)								
รายงานการประเมินผลโครงการ						←→		
นำผลสรุปมาปรับปรุงเพื่อวางแผนครั้งต่อไป (A)								
ประชุมสรุปเพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป							←→	→

ส่วนที่ 2

ผลการดำเนินงาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นสถานศึกษาแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับศาสตร์สากล โดยตอบสนองพันธกิจของมหาวิทยาลัย ซึ่งหนึ่งในพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยคือ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นภารกิจหลักที่เกี่ยวข้องโดยตรงของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ที่จะต้องร่วมกันส่งเสริมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาสามารถดำเนินการในได้หลากหลายทาง รูปแบบของกิจกรรมในการเผยแพร่วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นนั้นสามารถนำมาประยุกต์และบูรณาการกับการเรียนการสอนได้ ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนและการเผยแพร่จึงควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สถาบันอุดมศึกษาต้องเป็นผู้นำที่ดีแก่สังคมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ โดยการชี้นำแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ให้รู้จักและเข้าใจถึงความงดงามของศิลปะประจำท้องถิ่น การเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการของสถาบันในการส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมนั้นเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถนำพาให้นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงความสำคัญของศิลปะประจำชาติ เพื่อที่จะช่วยกันจรรโลงและร่วมกันสืบทอดมรดกอันล้ำค่าให้คงอยู่คู่ชาติไทยสืบต่อไป

การลงพื้นที่สู่ชุมชนเพื่อการสำรวจข้อมูล และการร่วมกิจกรรมของชุมชนจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการพัฒนางานด้านศิลปะและวัฒนธรรม ดังนั้น สำนักศิลปะและวัฒนธรรมจึงเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงได้สำรวจพื้นที่ที่มีความสำคัญ พื้นที่ที่มีร่องรอยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.) และสำรวจเก็บรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอสตึก อำเภอห้วยราช อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย

สถานที่แหล่งข้อมูล

การสำรวจเก็บรวบรวมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ชุมชนบ้านโคกเพชรไสยา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านใหม่สามแวง อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านขาม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ชุมชนบ้านเขว้า อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และชุมชนบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

วงปี่พาทย์ครูสนัย ชุมชนบ้านโคกเพชรไสยา อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่ตั้ง

วงปี่พาทย์ครูสนัยตั้งอยู่ ณ บ้านโคกเพชรไสยา ตำบลสีเหลี่ยม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ระยะทางห่างจากในตัวเมืองบุรีรัมย์ประมาณ 36 กิโลเมตร

บริบทพื้นที่ในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ เป็นพื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ปลูกมัน และปลูกสวนยาง ประชากรส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ใช้ภาษาไทยเขมรในการสื่อสาร การแต่งกายทั่วไปโดยส่วนมากจะนุ่งซิ่นและผ้าโสร่งเมื่อมีงานสำคัญหรือเข้าวัด (สมชาย แยมประโคน. 2567, สัมภาษณ์)

ความเป็นมา

นายสมชาย แยมประโคน หรือ ครูสนัย ซึ่งมีวงปี่พาทย์ที่ได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นพ่อ ในอดีตครอบครัวของคุณพ่อของครูสนัยมีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีกันทุกคน มีการตั้งวงดนตรีขึ้นมาโดยมีเพื่อนสมาชิกมาร่วมด้วย ซึ่งหัวหน้าวงหลัก คือ คุณพ่อกับคุณลุงของครูสนัย โดยวงปี่พาทย์อยู่ 3 ชุด หลังจากนั้นมาวงปี่พาทย์หายไป 2 ชุด เมื่อคุณพ่อเริ่มมีอายุมาก ท่านจึงได้ตัดสินใจแล้วว่าครูสนัยซึ่งมีฐานะเป็นลูก ที่เป็นเสาหลักได้ จึงมอบวงปี่พาทย์ที่เหลือให้ครูสนัยเป็นคนสืบทอดและบริหารจัดการในการตั้งวงใหม่ และเริ่มมีสมาชิกที่เป็นเยาวชนหันมาสนใจในดนตรีปี่พาทย์มากขึ้น

ภาพที่ 1 วงปี่พาทย์ครูสนัย

ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

ภาพที่ 2 การบรรเลงรวมวง

ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

ครูสนัยเห็นว่าการที่จะเล่นวงปี่พาทย์พื้นบ้านธรรมดาอาจจะดูไม่ทันสมัยและเกิดความไม่น่าสนใจมากนักของคนในยุคปัจจุบัน ครูสนัยจึงได้นำเอาเครื่องดนตรีสากล เช่น อิเล็กทรอนิกส์ มาร่วมบรรเลงในวงดนตรีเพื่อให้วงดนตรีดูทันสมัยและเข้าถึงคนในยุคสมัยปัจจุบัน

นอกจากจะทำวงปี่พาทย์พื้นบ้านแล้ว ยังทำเป็นวงกันตรึมร่วมสมัยเล่นสลับกับวงปี่พาทย์เพื่อความสนุกสนานของคนที่มาร่วมงาน

เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ครูสนัย

1. ระนาดเอก

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีทำจากไม้ ระนาดเอกของวงปี่พาทย์ครูสนัย มีทั้งหมด 20 ลูก ต่างจากของไทยภาคกลางที่มี 22 ลูก ซึ่งระนาดเอกจัดตั้งเสียงมโหรีเขมรเพื่อที่จะสามารถบรรเลงเข้ากับเสียงของปี่สไลได้ ไม่มีการติดตะกั่วเพื่อถ่วงเสียง และระนาดเอกเสียงจะใส มีขนาดเล็กเท่าระนาดเอกมโหรีของไทย

ภาพที่ 3 ระนาดเอก

1. ฆ้องวงใหญ่

เป็นเครื่องประเภตตี ทำจากสำริดมีลักษณะคล้ายๆของฆ้องวงใหญ่ไทยเทียบเสียงเท่ากับวงมโหรีเขมรพื้นบ้าน (ยึดเสียงกับปี่สไล) เป็นฆ้องหล่อมีอายุผ่านการใช้งานมาไม่น้อยกว่า 10 ปี

ภาพที่ 4 ฆ้องวงใหญ่

2. ปี่สไล

เป็นเครื่องดนตรีประเภทลิ้นคู่เช่นเดียวกับปี่ใน ใช้บรรเลงในวงกันตรึมและวงปี่พาทย์พื้นบ้าน เสียงจะมีความคล้ายคลึงกับปี่นอกหรือปี่ได้ สามารถบรรเลงในวงต่าง ๆ ได้ เช่น วงปี่พาทย์พื้นบ้านเขมรเครื่องห้า วงปี่พาทย์มโหรีเครื่องแปด (เครื่องคู่) วงมโหรีพื้นบ้านอีสานได้ วงปี่ประกอบมวญ เป็นต้น

ภาพที่ 5 ปี่สไล

3. กลองตะโพน

กลองตะโพนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี หุ่นทำมาจากแก่นไม้ หนึ่งหน้ากลองทำมาจากหนังวัว มีสองหน้า ซึ่งหนังตัวให้ตึงด้วยเชือกในล่อนเพื่อให้เกิดเสียงสูงต่ำ

ภาพที่ 6 กลองตะโพน

4. กลองทัด

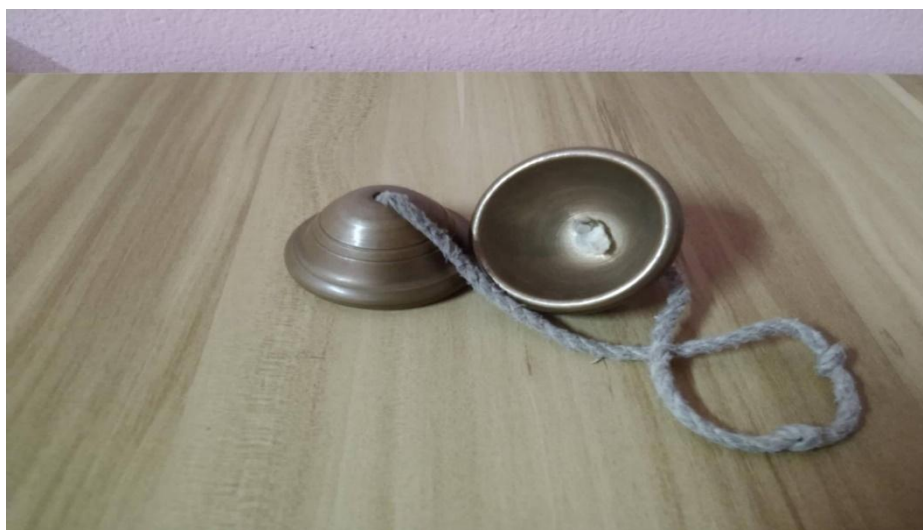
เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี หุ่นทำจากไม้เนื้อแข็ง หน้ากลองทำมาจากหนังวัวยึดหนังด้วยตะปู หมุดขนาดใหญ่ มี 2 ลูก ลูกซ้ายตัวผู้ ลูกขวาตัวเมีย

ภาพที่ 7 ภาพกลองทัด

5. ฉิ่ง

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีประกอบจังหวะ ทำมาจากทองเหลืองมีเสียงที่กังวานบอก กำหนดจังหวะอัตราส่วนของเพลง บรรเลงกำกับจังหวะเพื่อให้เพลงมีความสม่ำเสมอ

ภาพที่ 8 ฉิ่ง

ลักษณะของเพลง

บทเพลงที่บรรเลงเป็นบทเพลงธรรมดาซึ่งบรรเลงเพลงไทยทั่วไป เช่น เพลงสาธุการ เพลงเหาะ เพลงร่ำ เพลงเข็ด เพลงตระ แต่จะบรรเลงในอัตราจังหวะที่ช้าถึงปานกลาง และอาจจะมีการบรรเลงเพลงพื้นบ้านบางเพลง เช่น เพลงมะมั่วด เพลงแป๊ะ ที่ออกเป็นสำเนียงเขมร ถ้าบรรเลงในงานอวมงคลก็จะเล่นเป็นแบบเหมือนเพลงไทยเช่น เพลงนางหงส์ เป็นต้น

ตัวอย่างบทเพลงประจำวงปี่พาทย์ครูสนัย

เพลง ทอยยมะมั่วด

-ร-ม	-ช-ล	---ช	ลทชล	-ล-ร	-ลลล	-ล-ร	-ลลล
รลทรี	รลทรี	รทมรี	รทชล	รลทรี	รลทรี	รทมรี	รทชล
--ชล	-ช-ล	-ด-ล	ดลชม	--ชล	-ช-ล	-ด-ล	ดลชม
-ช-ร	-ชชช	-ช-ร	-ชชช	-ชชช	-ม-ช	-มลช	-ม-ร
ลทรม	รชชช	-มลช	-ม-ร	ทลชม	รมชล	ชลชม	รมชล

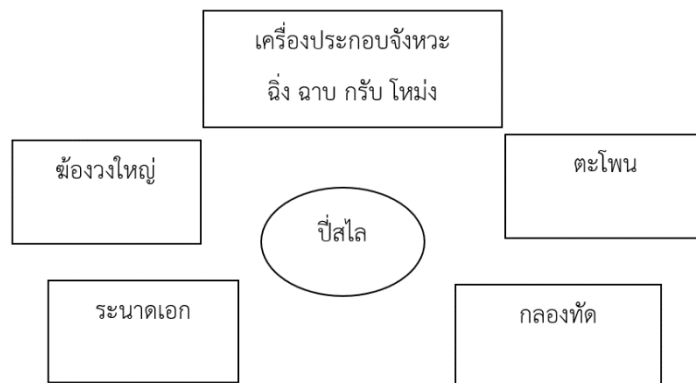
ลักษณะของการรวมวงดนตรี

รูปแบบการรวมวงดนตรีเป็นรูปแบบของวงปี่พาทย์เครื่องห้า จัดวางเครื่องแบบโบราณ และยังมีรูปแบบผสมของวงประยุกต์เพื่อที่จะให้ความความทันสมัย ขึ้นอยู่กับการว่าจ้างของเจ้าภาพว่ามีความประสงค์ต้องการให้บรรเลงในรูปแบบวงชนิดใด

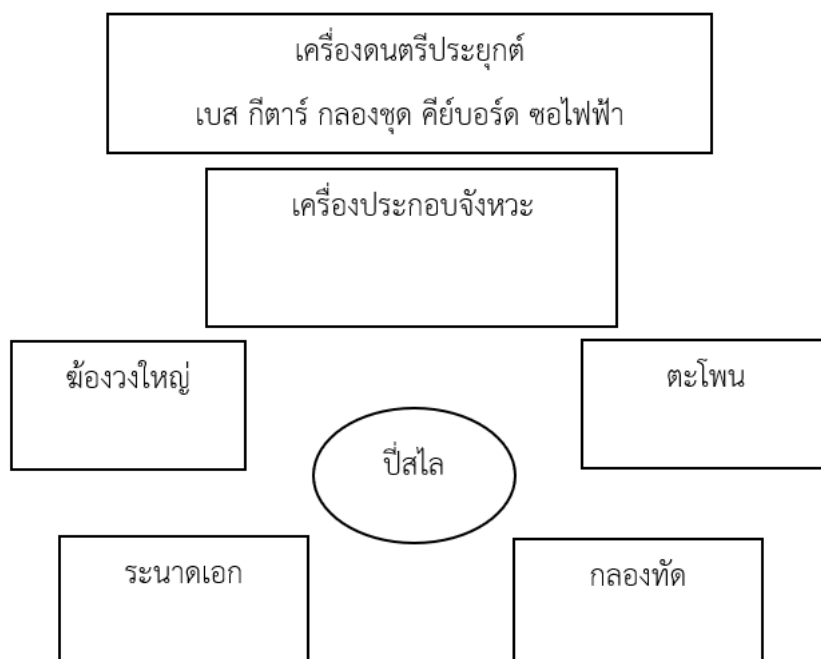

ภาพที่ 9 การบรรเลงรวมวง

รูปแบบวงปี่พาทย์เครื่องห้าธรรมดา

รูปแบบวงปี่พาทย์ผสมประยุกต์

คำตอบแทน

วงปี่พาทย์พื้นบ้านอีสานใต้ กำหนดคำตอบแทนเบื้องต้นในราคา 10,000 - 12,000 บาท ถ้าผสมเครื่องดนตรีประยุกต์ ราคาว่าจ้างประมาณ 15,000 - 18,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางไกลไกล ในการเดินทางไปเช่น ถ้าอยู่ระแวกใกล้เคียงจะรับคำตอบแทนไม่มากนัก ถ้าอยู่ไกลออกไป เช่น ไปจังหวัดอื่นๆ ที่ไม่ใช่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็จะได้รับคำตอบแทนในราคาที่สูงขึ้น เนื่องจากค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางไกล

ดนตรีกับประเพณี

โดยส่วนใหญ่แล้วดนตรีหรือปี่พาทย์ไม่ว่าจะแขนงไหนก็ตามส่วนมากจะบรรเลงในพิธีต่าง ๆ อย่าง เช่น วงปี่พาทย์พื้นบ้านอีสานใต้ จะบรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีเข้าทรงมะมวด พิธีเลี้ยงผี หรืองานศพ เป็นต้น การบรรเลงดนตรีจะมีความเชื่อว่า ดนตรีเป็นสิ่งเดียวที่จะสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเทวดาหรือผีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านนับถือในท้องถิ่น ดนตรีเลยเป็นสิ่งที่ชาวบ้านหลายภูมิภาครักษาและอนุรักษ์ไว้

การบรรเลงงานต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากที่กล่าวมา เช่น งานบวช ก็จะเป็นการประโคมเพื่อเรียกผู้คนและเพื่อที่จะประกาศบอกว่า ที่ตรงนี้จะมีการสักการะเกิดขึ้นและอีกทั้งดนตรีวงปี่พาทย์จะประกอบทำขวัญซึ่งจะมีดนตรีประจำในการทำขวัญตามแบบฉบับวงปี่พาทย์ของพื้นถิ่น ส่วนงานออกอวมงคลหรืองานศพก็เป็นเช่นกัน เป็นการประกาศให้คนมาร่วมงานเพื่อให้คนรู้ว่าตรงนี้มีงานอวมงคลซึ่งจะมีเนื้อเพลงแตกต่างออกจากการงานมงคล ซึ่งในแต่ละเพลงนั้นจะมีลักษณะโดดเด่นของงานในแต่ละงานอีกด้วย

ภาพที่ 10 การบรรเลงดนตรีในงานมงคล

ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

ภาพที่ 11 การบรรเลงในงานเข้าทรงมะม่วง
ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

ภาพที่ 12 การบรรเลงในงานอวมงคล
ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

เครื่องประกอบไหว้ครูดนตรี

การบรรเลงดนตรีในงานต่าง ๆ ทุกครั้ง ก่อนที่จะเริ่มบรรเลงวงดนตรี ต้องมีการประกอบพิธีไหว้ครูอยู่เสมอ และวงปี่พาทย์ของครูสนัย มีเครื่องประกอบไหว้ครู ดังนี้

1. กรวยชั้น 5
2. ผ้าขาว
3. เหล้า
4. น้ำเปล่า
5. น้ำหวาน
6. ของคาว
7. บายศรีปากชาม
8. ผลไม้อย่างใดอย่างหนึ่ง
9. รูปเทียนเครื่องหอม

เครื่องไหว้ครูในงานอวมงคลก็จะมีการนำหัวหมูเพิ่มมาอีกจำนวน 1 หัว ซึ่งการไหว้ครูถือว่าเป็นการเซ่นไหว้ครูก่อนที่จะเล่นเพื่อระลึกถึงครู และการที่เอาหัวหมูมาใช้ในการงานอวมงคลเพราะถือว่าเคารพแก่ผู้ที่ยาวชนม์เพื่อเป็นการสการให้แต่ผู้วายชนม์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเพณีแต่ละบ้านว่าจะจัดของไหว้ครูให้กำบังอย่างไรด้วย

ภาพที่ 13 การจัดเครื่องไหว้ครู

ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

ภาพที่ 14 ผู้ให้ข้อมูลวงปี่พาทย์
ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

ภาพที่ 15 การบรรเลงวงปี่พาทย์
ที่มา : สมชาย แยมประโคน : 2567

วงปี่พาทย์บ้านใหม่สามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่ตั้ง

วงปี่พาทย์บ้านใหม่สามแวง ตั้งอยู่ที่บ้านใหม่ ตำบลสามแวง อำเภอยะรัง จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 16 สถานที่ตั้งของวง

ที่มา : วีรยุทธ จะรอนรัมย์ : 2563

ประวัติความเป็นมา

วงปี่พาทย์บ้านใหม่สามแวง มีหัวหน้าวงในปัจจุบันคือ นายวีรยุทธ จะรอนรัมย์ สืบทอดวงดนตรีจาก ครูยาน จะรอนรัมย์ ผู้เป็นปู่มี ครูเลียง จะรอนรัมย์ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีให้ เป็นวงดนตรีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ในหมู่บ้าน และละแวกใกล้เคียง มีสมาชิกในวง 7-8 คน ยึดการเล่นดนตรีเลียงซิม และเป็นวงดนตรีในพิธีกรรมหรือประเพณีในชุมชนอีกด้วย (วีรยุทธ จะรอนรัมย์, 2567, สัมภาษณ์)

ภาพที่ 17 ภาพการบรรเลงปี่พาทย์ในขบวนแห่

ที่มา : วีรยุทธ จะรอนรัมย์ : 2563

เครื่องดนตรี

1. ระนาดเอก

เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี เป็นเครื่องดนตรีนำของวงปี่พาทย์ ทำด้วยซีกไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแข็ง ที่เรียงลดหลั่นเรียกว่าลูกระนาดจำนวน 21 ลูก ทำให้เกิดเสียงด้วยการตี ลูกระนาดร้อยด้วยเชือก ตัดกันเป็นผืนแขวนบนรางซึ่งทำด้วยไม้ขนุนหรือไม้สักรูปรางคล้ายเรือ ด้านหัวและท้ายโค้งขึ้นเพื่อให้ อุ่มเสียง มีแผ่นไม้ปิดหัวปิดท้ายราง

ภาพที่ 18 ระนาดเอก

2. ระนาดทุ้ม

ระนาดที่มีระดับเสียงทุ้มต่ำ และนุ่มนวลกว่าระนาดเอก ลูกระนาดกว้าง และยาวกว่ามี 17 ลูก รางระนาดรูปคล้ายหีบไม้แต่เว้ากลาง มีเท้าเตี้ย ๆ ราง 4 มุม ใช้ไม้ฉนวนตี

ภาพที่ 19 ระนาดทุ้ม

3. ฆ้องวงใหญ่

ใช้บรรเลงทำนองหลัก มีลูกฆ้อง 16 ลูก ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือลูกฆ้อง เป็นส่วนกำเนิดเสียงทำด้วยโลหะผสมมีลักษณะคล้ายถ้วยกลมๆ ใหญ่เล็กเรียงตามลำดับเสียง ต่ำสูง ด้านบนมีตุ่มนูนขึ้นมาใช้สำหรับตีและใต้ตุ่มอุดไว้ด้วยตะกั่วผสมชันโรงเพื่อถ่วงเสียงให้สูงต่ำตามต้องการ เรือนฆ้องทำด้วยหวายขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว เศษ ขดเป็นวง และยึดไว้ด้วยไม้เนื้อแข็ง กลึงเป็นลวดลายคล้ายลูกกรง และมีไม้ไผ่ เหลาเป็นซี่ ๆ ค้ำยันให้ฆ้องคงตัวเป็นโครงสร้างอยู่ได้ การผูกลูกฆ้องแขวนเข้ากับเรือนฆ้อง ผูกด้วยเชือกหนังโดยใช้เงื่อนไขพิเศษ

ภาพที่ 20 ฆ้องวงใหญ่

4. ฆ้องวงเล็ก

เป็นเครื่องดนตรีไทยสร้างในสมัยรัชกาลที่ 3 มีลักษณะเหมือนกับฆ้องวงใหญ่ แต่ลูกฆ้องมีขนาดเล็กกว่า มีลูกฆ้อง 18 ลูก บรรเลงทำนองคล้ายระนาดเอก แต่ตีเก็บถี่กว่าระนาดเอก ฆ้องวงเล็กใช้วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้นวม วงปี่พาทย์นางหงส์ และวงมโหรี

ภาพที่ 21 ฆ้องวงเล็ก

5. ปี่ไสล

เป็นเครื่องดนตรีปี่ประเภทลิ้นคู่เป็นปี่ที่ใช้บรรเลงในวงมโหรีหรือปี่พาทย์พื้นบ้านอีสานใต้

ภาพที่ 22 ปี่สไล

6. ตะโพน

เป็นเครื่องดนตรีที่ซึ่งด้วยหนัง ตัวตะโพนทำด้วยไม้สักหรือไม้ขนุน เรียกว่า หุ่น ขุดแต่งให้เป็นโพรงภายใน ขึ้นหนัง 2 หน้า ดึงด้วยสายหนังโยงเร่งเสียงเรียกว่า หนังเรียด หน้าใหญ่มีความกว้างประมาณ 25 ซม เรียกว่า หน้าเท่ง ติดหน้าด้วยข้าวสุกบดผสมกับขี้เถ้าเพื่อถ่วงเสียงปี่พาทย์พื้นบ้านจะใช้เชือกแทนหนังเรียดเนื่องจากหาได้ง่ายกว่าและกรรมวิธีการทำง่ายกว่า

ภาพที่ 23 ตะโพน

7. กลองทัด

กลอง 2 หน้าชนิดหนึ่งรูปทรงกระบอกสั้น ตรงกลางป่องออก มีห่วงสำหรับแขวน เรียกว่า หูระวีง ใช้ขาค้างค้ำตั้งขึ้นตีใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์

ภาพที่ 24 กลองทัด

8. ฉิ่ง

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะรูปคล้ายฝาชามมกรก ทำด้วยโลหะ ส่วนมากเป็นทองเหลือง หล่อหนา เว้ากลาง ปากผายกลมเจาะรูตรงกลางแล้วร้อยเชือกสำหรับถือตี มีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับหนึ่งมี 2 ฝา

ภาพที่ 25 ฉิ่ง

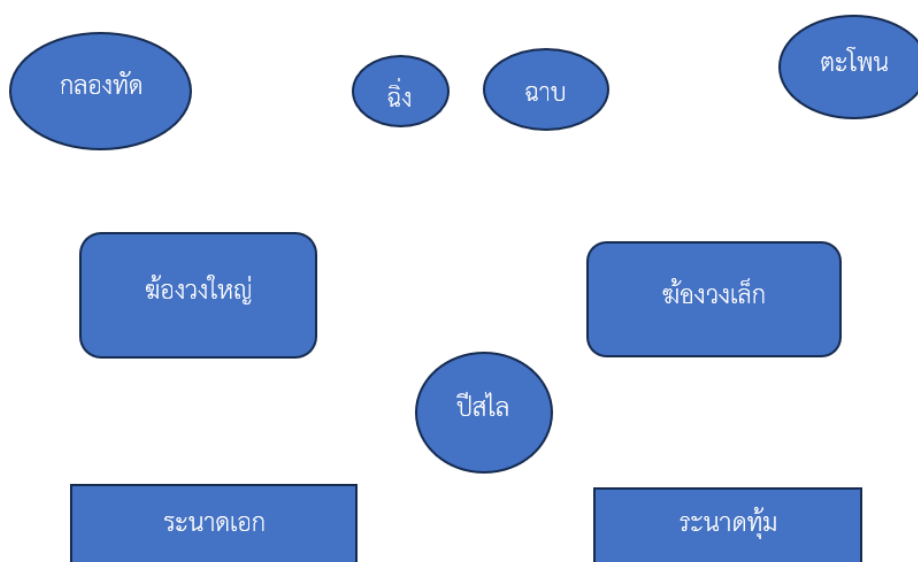
9. ฉาบเล็ก

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะชนิดหนึ่ง ทำด้วยโลหะ เป็นแผ่นกลมคล้ายจานมีปุ่มนูนตรงกลาง เจาะรูตรงกลางไว้ร้อยเชือก หรือหนังสำหรับถือตี มีทั้งขนาดเล็ก และขนาดใหญ่

ภาพที่ 26 ฉาบเล็ก

รูปแบบวงปี่พาทย์บ้านใหม่สามแวง

บทเพลง

เพลงที่ใช้ไหว้ครู

เพลงสาธการ

--ชลท	-ร-ม	ชลทช	ทล-ท	-มรท	-ล-ฟ	---ม	---ร
รทดร	รทดร	มดรม	ฟรมฟ	-ล-ท	-ล-ฟ	---ม	---ร
-ฟลม	ฟมรท	มรลท	-ร-ม	-ร-ช	-ล-ท	ชลทร	---ร
-ร-ม	-ร-ท	---ล	---ช	-ร-ช	-ล-ท	ชลทร	-ท-ล
-มรท	-ร-ม	ชลทช	ลท-ล	-มรท	-ล-ฟ	---ม	---ร

เพลงที่ใช้ในพิธีกรรม

เพลงขยอย ทางฆ้องวงใหญ่

-ด-ร	-ฟ-ช	-ช-ฟ	ชล-ช	-ช-ช	-ช-ช	-ช-ช	-ช-ช
-ช-ล	-ฟ-ช	-ช-ฟ	ชล-ช	---ด	---ช	---ด	---ช
--ลช	-ชลด	--ลช		--ลช	-ชลด	รลดร	--ดด
	ฟ---ด		ฟมรด		ฟ--ด	ฟ--ดร	-ด--
--ดร	--ฟฟ	--ดร	--ดด	--ดร	--ฟฟ	--ดร	--ดด
ชล--	-ฟ--	ชล--	-ด--	ชล--	-ฟ--	ชล--	-ด--
ฟ-ฟ-	ฟ-ฟ-	ฟ-ฟ-	ฟร-ด	----	---ล	-ลลล	-ล-ล
-ร-ด	-ร-ด	-ร-ด	-ด-ล	----	---ล	-ลลล	-ล-ล
----	ดร-ร	ฟ-ฟช	--ด-	----	ดร-ร	ฟ-ฟร	--ด-

--ซล	--ด-	-ด--	ดล-ล	--ซล	--ด-	-ด--	ดล-ล
----	ดริ--	ด-ด-	ดริ--	----	ดริ--	ด-ด-	ดริ--
--ซล	--ดล	-ซ-ล	--ดล	--ซล	--ด-	-ด--	--ดล
ดริ--	ดริ--	-ซ--	ซล-ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ
--ดล	--ดซ	-ร-ฟ	---ร	---ด	---ซ	---ด	---ซ
--ล-	ดท--	--ล-	ดท--	--ล-	ดท--	--ล-	ดท--
-ซ-ซ	--ลซ	ฟซ-ซ	--ลซ	-ซ-ซ	--ลซ	ฟซ-ซ	--ลซ
ดท--	-ท--	ดท--	-ท--	ล-ซล	ดท--	--ล-	--ล-
--ลาว	ฟ-ลซ	--ลซ	ฟ-ลซ	-ฟ--	--ซล	-ฟ--	ซฟ-ซ
--ฟซ	-ซล-	--ฟซ	ลซ--	-ซ-ร	ม-ซ	--มร	---ด
ดริ--	ฟ-ซ	ดริ--	--ฟม	--ด-	-ร-ม	รด--	ดล-ซ
--ซซ	-ซล-	--ฟซ	ลซ--	-ซ-ร	-ม-ซ	--มร	---ด
-ซ	ฟ--ซ	ดริ--	--ฟม	--ด-	-ร-ม	รด--	ดล-ซ
---	มริ--	ดล--	ดริ-ด	---	มริ--	ดล--	---ด
----	--ดล	--ซล	---ซ	----	--ดล	--ซล	---ร
--ซซ	-ม--	ร-มร	---ด	--ซซ	-ม--	ร-มร	---ด
-ซ--	ด-รด	-ด--	ดริ-ซ	-ซ--	ด-รด	-ด--	ดล-ซ

-รม-	ดรม-	-รม-	ดรม-	---ฟ	--มฟ	--มร	---ด
ด--ล	---ร	ด-ล	---ร	--ด-	มร--	รด--	ดล-ซ

เครื่องบูชาไหว้ครูหรือปีการ์

- กรวย 5
- ผ้าขาว
- จวมบูหรือใบพลู 4ทิศ
- หมากพลู 5 คำ
- อังกอร์มะชิน หรือ ข้าวสาร 1 ถ้วย
- รูป 1 ห่อ
- เทียน 1 กล่อง
- เงิน 26 บาท
- เหล้าขาว 1 ขวด
- น้ำอัดลม 1 ขวด
- กับข้าว 1 สำหรับ

ภาพที่ 27 เครื่องบูชาไหว้ครู

วงดนตรีและพิธีกรรม

เขตจังหวัดทางภาคอีสานตอนใต้ นั้น การมีดนตรีสดบรรเลงในงานหรือพิธีการทางมงคลและอวมงคลไม่ว่าจะเป็นมโหรีปี่พาทย์หรือกันตรึมถือเป็นเครื่องประดับยศชนิดหนึ่งของบุคคลเจ้าของงานนั้น ๆ เป็นสิ่งที่สื่อถึงอารยวัฒนธรรมอันสวยงามในพิธีอันศักดิ์สิทธิ์

ภาพที่ 28 การบรรเลงในงานอุปสมบท

ภาพที่ 29 การบรรเลงในงานพระราชทานเพลิงศพ ณ วัดป่าเลไลย์

ภาพที่ 30 การบรรเลงในงานโกละมะมัต เข้าทรงแม่มด

ภาพที่ 31 สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

วงมโหรีตาตัม บ้านขาม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่ตั้ง

วงมโหรีพื้นบ้าน “วงตาตัม บ้านขาม” ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านขาม ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ประวัติความเป็นมา

ตาตัมได้ย้ายย้ายถิ่นฐานมาอาศัยอยู่กับภรรยา ซึ่งภรรยาเป็นคนบ้านขาม ในขณะที่ตาตัมมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเป่าปออยู่แล้ว จึงได้รับทาบทามจากคนแก่ที่เล่นวงมโหรีเขมรมาก่อนที่อยู่ในบ้านขามให้ตาตัมมาร่วมวงด้วย โดยสมาชิกในสมัยก่อนจะมีอยู่ 3-5 คน นอกจากตาตัมจะเล่นดนตรีสอนดนตรีแล้ว ยังสามารถผลิตและซ่อมเครื่องดนตรีได้อีกด้วย

ต่อมาไม่กี่ปีก็ได้เจอกับ นายภานุวัฒน์ สุระพินิจ หรือ พี่แซ็ค โดยที่นายภานุวัฒน์ได้เข้ามาเป็นลูกศิษย์และสมาชิกวง เข้ามาเรียนเพราะเกิดจากการที่อยากรู้ว่าวงมโหรีเขมรคืออะไร และตอนนั้นก็ได้อยู่เป็นนักดนตรีประจำวงตาตัม จนคนแก่แต่เดิมที่เล่นอยู่ก่อนได้เสียชีวิต ลงจนหมด นายภานุวัฒน์จึงได้ปรับรูปแบบและพัฒนาวงใหม่ และสมาชิกในวงจากที่มีเพียงคนแก่ที่เล่นแต่เดิม ก็ได้นำเด็กที่เป็นนักเรียนหรือเด็กที่รู้จักกันเข้ามาเล่นเป็นส่วนใหญ่ (ภานุวัฒน์ สุระพินิจ. 2567, สัมภาษณ์)

ลักษณะของวงดนตรีและเครื่องดนตรี

วงมโหรีเขมรของตาตัมแต่เดิมมีเพียง ปี่สไล ซอ กลองโทน และรำมะนา จนได้ไปเจอเทพของ คุณยายเรียบ คุณยายพลอย จากพลับพลาชัย มีการใช้ตะเซ่ และกระจับปี มองดูแล้วน่าสนใจ คิดว่าเครื่องดนตรีสองชิ้นนั้นเป็นตัวดึงดูด นายภานุวัฒน์จึงมาบอกให้ตาตัมทำตะเซ่ให้ สาเหตุที่เรียกว่าตะเซ่ โดยถิ่นไม่ใช่เขมรโดยตรง และปัจจุบันนี้ วงมโหรีเขมร “ตาตัม บ้านขาม” ก็มีเครื่องดนตรีที่เหมือนวงมโหรีเขมรทั่วไปทุกอย่าง จากเดิมที่มีเพียง ปี่สไล ซอ กลองโทน และรำมะนา

ภาพที่ 32 ลักษณะการจัดเครื่องวงและนั่งบรรเลง

ที่มา : นายภานุวัฒน์ สุระพินิจ. 2567

เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีในวงมโหรีพื้นบ้านที่ใช้บรรเลงในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรี ดังนี้

1. ปี่สไล

โดยวงมโหรีเขมรของเขมรจะให้ปี่สไลเป็นตัวเอก เป็นปี่ลั่นคู่ ลั่นปี่ทำด้วยใบตาลสวมต่อกับเลาปี่ที่ทำด้วยไม้ ยาวประมาณ 20 เซนติเมตร มีรูบังคับเสียง 6 รู และรูหัวแม่มืออีก 1 รู ตรงปลายเลาปี่ทำเป็นปากลำโพง ขนาดประมาณ 5-7 เซนติเมตร คล้ายปี่ฉณของภาคกลาง และปี่ไหนของภาคใต้

ภาพที่ 33 ปี่สไล

2. ตะแซ่ หรือ กระป๋อง

ตะแซ่เป็นเพียงภาษาเรียกที่เป็นภาษาถิ่น ความจริงเรียกเหมือนทั่ว ๆ ไปคือ กระป๋อง โดยกระป๋องจะเป็นเครื่องดีด มีสองสาย ตัวเครื่องจะทำให้มีรูปร่างคล้ายกระแซ่ แต่ขุดให้กลวงเป็นโพล่งข้างในเพื่อให้เกิดเสียงกังวาน

ภาพที่ 34 ตะแซ่ หรือ กระป๋อง

3. จับเปย

ลักษณะเป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดจำพวกพิณ มี 3-4 สายตัวกล่องเสียงกลมรี รูปร่างแบน คันทวนยาว มีลูกบิดสำหรับขึ้นสาย คันทวนด้านหนึ่งบากให้แบนติดขึ้นเสียงเรียกว่า “นม” สำหรับรับนิ้วคล้ายกับกระป๋อง ตรงด้านหน้ากะโหลกมีแผ่นไม้บางๆ ทำเป็นหย่องค้ำสายให้สูง การบรรเลงใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้จับไม้ดีดที่ทำจากเขาสัตว์ ดีดสายให้เกิดเสียง

ภาพที่ 35 จับเปย

4. ซอกลาง

เป็นเครื่องสายใช้สี ทำด้วยไม้ กล่องเสียงซึงด้วยหนัง มีช่องเสียงอยู่ด้านตรงข้ามหน้าซอ ใช้สายลวด มี 2 สาย คันชักอยู่ระหว่างสาย คันซอยาวประมาณ 60 เซนติเมตร มีลูกบิดอยู่ด้านบนใช้เชือกมัดอยู่ระหว่างสายทั้งสองเส้น ขนาดของซอแตกต่างกัน โดยทั่วไปมี 3 ขนาด คือ ขนาดเล็กเรียกว่า ตรัวจี๋ ขนาดกลาง เรียกว่า ตรัวเอก ขนาดใหญ่ เรียกว่า ตรัวธม

ภาพที่ 36 ซอกลาง

5. ซอแหบ

ส่วนประกอบของซอด้วงหรือซอแหบมี กระบอกซอ ทวน ลูกบิด สายซอ คันชัก หย่อง และ รัตอก โดยใช้ยางสนผูกกับคันชักให้เกิดความหนีเวลาสีกับสายซอ ตัวกระบอกซอเดิมทำจากไม้ไผ่ ปัจจุบันนิยมทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ชิงชัน ไม้ประดู่ ไม้มะเกลือ ซึ่งหน้าด้วยหนังงู หรือหนังลูกวัว ใช้หางม้าซึ่งเข้ากับคันชัก มีสายสองสาย ผูกติดกับลูกบิดที่สอดเข้ากับคันทวน โดยสอดสายซอเส้นสายเอกเข้าระหว่างคันชักกับหางม้าแล้วผูกรัดอกทับสายซอกับคันทวนให้แน่น เวลาบรรเลงต้องตั้งหย่องบนหน้ากระบอกซอเพื่อดันสายซอไม่ให้ติดกับหน้าซอ

ภาพที่ 37 ซอแหบหรือซอด้วง

6. ซออู้

ลักษณะประกอบด้วย กะโหลกซอทำจากกะลามะพร้าว ตรงกระพุ้งด้านหนึ่งต้องเจาะให้เป็นรู โดยแกสลักให้เป็นลวดลายสวยงาม ด้านหน้ากะโหลกซอซึ่งด้วยหนังลูกวัวหรือหนังแพะ ซออู้แบบโบราณของชาวเขมรจะปิดหน้าด้วยแผ่นไม้สพรั่งคันทวนทำจากไม้เนื้อแข็ง เหลาให้กลมสวยงาม ด้านบนใหญ่แล้วเรียวยาว ด้านบนคันทวนเจาะเป็นรูสำหรับใส่ลูกบิด 2 คัน ร้อยสายผูกกับลูกบิดโยงลงมาที่ปลายคันทวนที่สอดเข้าไปในกะโหลกซอด้านล่าง โดยต้องร้อยสายซอ (สายเอก) เข้าไปในคันชักซอเพื่อให้ตัวคันชักติดกับตัวซอแล้วผูกรัดอกไว้ด้านบนใกล้ลูกบิด เวลาบรรเลงใช้ยางสนผูกกับคันชักให้เกิดความหนีเวลาสีกับสายซอ

ภาพที่ 38 ซอด้วง

7. กลองโตน

กลองโตนหรือกลองกันตรึม ทำด้วยไม้ขนุนหรือต้นมะพร้าว ขนาดหน้ากลอง 20 เซนติเมตร ยาว 50-60 เซนติเมตร โดยประมาณ ขึ้นหนังหน้าเดียว ดึงให้ตึงด้วยเชือก ชุดหนึ่งมี 2 ลูก คือ ตัวผู้ (เสียงสูง) ตัวเมีย (เสียงต่ำ) ตีด้วยมือเปล่า

ภาพที่ 39 กลองโตน

8. รำมะนา

ลักษณะเป็นกรองสองหน้าทำจากไม้ขนุนหรือไม้มะม่วงมีเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 50 เซนติเมตรความหนาของกรองประมาณ 25 เซนติเมตรถึงหน้าด้วยหนังวัวทั้งสองด้านซึ่งให้ตึงด้วยเชือกใช้ไม้ตีที่ทำจากไม้เนื้อแข็งเหลาให้เรียวยาวประมาณ 30 เซนติเมตรปลายด้านที่ใช้ตีพันรัดด้วยผ้า ทับกันหลายชั้นจนมีลักษณะเป็นปมใหญ่ใช้ตีประกอบจังหวะในการนั่งบรรเลงและเดินบรรเลง

ภาพที่ 40 รำมะนา

9. ฉิ่ง

ทำจากโลหะหลายชนิด หล่อหน้าให้คล้ายหมวกใบเล็กเจาะรูตรงกลางร้อยเชือกผูกเป็นปมไว้ด้านให้ได้เป็นคูมีฝาฉิ่งสองฝา ฉิ่งมีหลายขนาด แต่ต้องเสียงดี คือตีกระทบกันแล้วดังกังวาน การตีจะมีสองเสียงคือ เสียงฉิ่งและเสียงฉับ เสียงฉิ่งจะตีริมของฉิ่งและมียอกฉิ่งขึ้น เสียงฉับจะตีตรง ๆ แล้วคว่ำ ฉิ่งติดกันกดมือลงไว้ ฉิ่งที่ในวงมโหรีจะนิยมใช้ฉิ่งที่มีขนาดเล็กกว่าที่ใช้ในวงปี่พาทย์

ภาพที่ 41 ฉิ่ง

10. ฉาบ

ฉาบเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ทำด้วยโลหะคล้ายฉิ่ง แต่หล่อให้บางกว่า ฉาบมี 2 ชนิดคือ ฉาบเล็ก และ ฉาบใหญ่ ฉาบเล็กมีขนาด ที่วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 12 –14 ซม ส่วนฉาบใหญ่มีขนาดที่วัดผ่าน ศูนย์กลางประมาณ 24 –26 ซม เวลาบรรเลงใช้ 2 ฝ่ามาตีกระทบกันให้เกิดเสียงตาม จังหวะ เมื่อฉาบทั้งสองข้างกระทบกันขณะตีประกบกันก็ จะเกิดเสียง ฉาบ แต่ถ้าตีแล้วเปิดเสียงก็จะ ได้ยินเป็น แฉ่ง แฉ่ง แฉ่ง เป็นต้น

ภาพที่ 42 ฉาบ

บทเพลง

ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรม หรือบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงเริ่มแรกนั้น วงตาต๋ม บ้าน ขาม จะใช้เป็นเพลง ตันฉิ่ง เป็นเพลงแรก และตามด้วยเพลง แขกมอญ เพลงคยอย และเพลงกล่อม โดยเพลงเหล่านี้เปรียบดั่งเพลงโหมโรง ที่ใช้ในการเล่นเปิดวง และเพลงที่นิยมเล่นกันภายในวง เพลง จี๊น และเพลงมอญโยนดาบ

บทขับร้อง

การขับร้องในวงจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรืองานที่ได้ไปเล่น ไม่มีเนื้อร้องตายตัว เช่นงาน อวมงคล ก็จะใช้เนื้อร้องอีกแบบ งานมงคลจะใช้เนื้อร้องอีกแบบ ปรับตามความเหมาะสมของงานนั้น ๆ ที่ได้เข้าไปมีบทบาท ลักษณะการร้องจะเป็นการร้องแบบเป็นกันตริ้ม

เครื่องบูชาไหว้ครู

วงมิโหรีเขมรของ ตาตัม บ้านขาม มีการไหว้ครูก่อนเริ่มบรรเลงเช่นเดียวกันกับวงดนตรีอื่น ๆ แต่อาจจะมีความแตกต่างของ เล็กน้อยจากของที่ใช้ไหว้เพียงเล็กน้อย องค์ประกอบต่าง ๆ จะให้ฝ่ายเจ้าภาพ หรือผู้ว่าจ้างเป็นคนฝ่ายตระเตรียมไว้ให้ และเป็นหัวหน้าวงที่หรือผู้อาวุโสเป็นคนนำไหว้ก่อนเริ่มบรรเลง โดยการไหว้ครูก่อนเริ่มบรรเลงนั้น ทำขึ้นเพื่อให้ผู้บรรเลงได้ทำความเคารพ ได้ระลึกถึงครู และเพื่อให้ช่วยทำให้การบรรเลงดนตรีในงานนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

องค์ประกอบของของที่ใช้ในการไหว้ครู มีดังนี้

1. กรวยดอกไม้ 5 กรวย (แต่ละกรวยจะใส่ ดอกไม้ 1 คู่ เทียนเล็ก 1 เล่ม รูป 1 ดอก)
2. ผ้าขาว 1 ผืน
3. เหล้าขาว 1 ขวด
4. น้ำหวาน 1 ขวด
5. น้ำเปล่า 1 ขวด
6. ไก่ต้ม 1 ตัว
7. หมาก พลู บุหรี่ (อย่างละ 5 คำ)
8. กล้วย 2 หวี
9. ขนมบัว นางเล็ด ข้าวต้ม
10. เงินจำนวน 24 บาท

ภาพที่ 43 เครื่องบูชาไหว้ครู

ที่มา : นายภาณุวัฒน์ สุระพินิจ, 2567

ภาพที่ 44 การไหว้ครูก่อนเริ่มบรรเลงดนตรี
ที่มา : นายภานุวัฒน์ สุระพินิจ, 2567

ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวงมโหรีเขมรและให้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา

ภาพที่ 45 คุณตาตัม เจ้าของวงมโหรี

ภาพที่ 46 นายภานุวัฒน์ สุระพินิจ
ลูกศิษย์ตาตัมและผู้ดูแลวง

วงกันตรึมบ้านเขว้า อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่ตั้ง

วงกันตรึม ตั้งอยู่ บ้านเขว้า ตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 46 สถานที่ตั้งของวงกันตรึมบ้านเขว้า

ความเป็นมา

คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน และมีชาวบ้านบางส่วนที่เดินทางออกไปทำงานรับจ้างทั่วไป อยู่ต่างจังหวัด เมื่อก่อนนั้นหมู่บ้านจะมีการทอผ้าขายด้วย แต่มาช่วงหลัง ๆ นี้เริ่มไม่มีใครในหมู่บ้านทอผ้าขายแล้ว ส่วนทางด้านของเรื่องดนตรี ปัจจุบันนี้มีผู้สืบทอดเพียง 30% โดยประมาณ จาก 100% เพราะเหตุผลที่ว่ามีความเขินอายเกิดขึ้น ไม่กล้าที่จะเล่นเครื่องดนตรี ไม่กล้าแต่งตัว เหตุผลก็คือ “ล้าสมัย” และอาจจะมีส่วนจำกัดในเรื่องของวิถีชีวิต จำกัดในเรื่องของกฎเกณฑ์ในการเล่นเครื่องดนตรี จำกัดในเรื่องของบทเพลง ต่าง ๆ นานา จึงทำให้ดนตรีเริ่มสูญหายไปเรื่อย ๆ

ประเพณีและความเชื่อ

พิธีแซนโหม่ง เป็นประเพณีเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายเขมร บางคนเรียกว่า สารทเขมร เป็นประเพณีที่จัดขึ้นทุกปี มีความเป็นมายาวนาน คือการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วโดยเฉพาะบรรพบุรุษหรือญาติที่ใกล้ชิดและหมายรวมทั้งผีที่ล่วงลับไปแล้วโดยไม่เจาะจงว่าเป็นใคร ประเพณีปแซนโหม่งมีขึ้นในวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ของทุกปี

สิ่งที่ต้องเตรียมในพิธีแซนโหม่ง ได้แก่

1. กรวยดอกไม้ 5 กรวย หรือเรียกว่าขันธ 5 พร้อมเงินทองของมีค่า
2. เสื้อผ้า ผ้าโสร่ง และผ้าชิ้นใหม่ ที่ยังไม่ได้ใช้ 1 สำหรับ พร้อมแป้งหอม น้ำหอม น้ำอบ หวี

กระเจก

3. สำหรับกับข้าว 1 สำหรับ เป็ดต้ม 1 ตัว ไก่ต้ม 1 ตัว หรืออาจมีหั่วหมู แล้วแต่ลูกหลานแต่ละบ้านจะจัด

4. ขนมต่าง ๆ ได้แก่ ขนมข้าวต้มห่อด้วยใบมะพร้าวอ่อน ขนมข้าวต้มหมู ขนมเทียน ขนมใส่ไส้ กันตรือม ขนมกันดาราง ขนมนางเล็ด ขนมไข่หงส์ ขนมข้าวเกรียบ ขนมข้าวพอง

5. ผลไม้ต่าง ๆ แต่ที่ขาดไม่ได้คือ มะพร้าวอ่อนและกล้วยน้ำว้า

6. น้ำดื่ม เหล้า ตามเห็นสมควร เทียน 2 เล่ม จุดไว้อย่าให้ดับ กระจกธูปและธูป ไว้สำหรับจุดเซ่น และจะใช้ปักไว้ตามอาหารด้วย

ประเพณีเรือมตรัด การรำตรัดช่วงสงกรานต์ เป็นการบอกบุญว่ามีการทำบุญหมู่บ้าน มีการละเล่น ร้องรำ ประเพณีเรือมตรัดมีเครื่องดนตรีประกอบไปด้วย ดังนี้

1. กลอง 2 ใบ
2. ซอ
3. ปี่อ้อ
4. ฉิ่ง
5. ฉาบ
6. กรับ

เพลงที่ใช้การบรรเลงในเรือมตรัด ได้แก่ เพลง เข้บ เข้บ เพลงอะโยลำแบ

การละเล่นมะมั่วต เป็นประเพณีที่โดดเด่นในหมู่บ้านเขวาส มีการจัดเตรียมเครื่องหอมบูชาของหวานของคาว บายศรี และที่ขาดไม่ได้เลยคือต้องมีดนตรีประกอบพิธีกรรม

ภาพที่ 47 พิธีมะแมว

พิธีเบงโกนงา เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับทารกแม่ซื้อ มีการนำต้นกล้วยมาทำเป็นตุ๊กตา 2 ตัว ที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน เกี่ยวกับผีบรรพบุรุษจะมาเอาเด็กทารกไปอยู่ด้วย

เครื่องดนตรี

1. ซอกันตรึม

ซอกันตรึม หรือ ต้วกันตรึม เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีที่มีบทบาทสำคัญในวงกันตรึมของอีสานใต้มาช้านาน **คันทวน** หรือ **ตัวซอ** ทำจากไม้หลากหลายชนิดที่หาได้ในท้องถิ่น **กล่องเสียง** ซึ่งด้วย **หนังงูเหลือม** หรือ **หนังจิ้งจอก** มีช่องเสียง อยู่ด้านตรงข้ามหน้าซอ ใช้สายลวดมี 2 สาย คันชักอยู่ระหว่างสาย คันซอยาวประมาณ 60 เซนติเมตร มีลูกบิดอยู่ตอนนอกซอใช้รัดด้วยเชือก มีคันชักผูกเชือกหางม้า หรือไถล่อนทำหน้าที่ถูลงบนสายโลหะจำนวน 2 สาย ที่พาดขึงในลักษณะเดียวกันกับซอในภาคกลาง เพื่อให้เกิดเสียงดังกังวาล

ภาพที่ 48 ซอกันตรึม

2. ปี่อ้อ

ปี่อ้อ เป็นปี่โบราณของไทยอย่างหนึ่ง ตัวปี่ (เลา) ทำด้วยไม้รวกปล้องเดียว ไม่มีข้อยาว ประมาณ 24 เซนติเมตร เขียนลวดลายด้วย การลนไฟให้ไหม้เกรียมเฉพาะที่ต้องการหัวท้ายเชื่อมด้วย ทองเหลืองหรือเงินเพื่อป้องกันมิให้แตก เจาะรูสำหรับเปิดปิด นิ้วเรียงตาม ลำดับด้านหน้า 7 รู และมี นิ้วค้ำด้านหลัง 1 รูเช่นเดียวกับขลุ่ย ลั่นทำด้วยไม้้อลำเล็กๆ เหลาให้บางยาว 5 เซนติเมตร ไว้ทาง หนึ่งให้ กลมพันด้วยด้ายเพื่อให้กระชับพอที่จะเสียบเข้าไปในเลापี่ 1 เซนติเมตรพอดีกับรูของตัวปี่ อีกทางหนึ่งผ่าเจียนเป็น 23 ซีก ปลายมน ตัดให้แบนเข้าแนบประกบกว้างราว 2 เซนติเมตรนับว่าเป็น เครื่องดนตรีที่รวมอยู่ในวงเครื่องสายมาก่อน

ภาพที่ 49 ปี่อ้อ

3. กลองกันตรึม

กลองกันตรึม หรือ สะกั่ว มีลักษณะเป็นกลองขนาดเล็ก รูปร่างคล้ายโพนดินเผา ตัวกลองชุด จากไม้ขนุน หรือลำต้นมะพร้าวโดยกลึงภายนอกให้ได้รูปร่างเสียก่อน จึงเจาะคว้านภายในให้เป็นโพรง กลวง ใช้หนังวัวหรือหนังงูเหลื่อมหุ้มปากกลอง

ภาพที่ 50 กลองกันตรึม

4. ฉิ่ง

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทตี ทำด้วยทองเหลือง หล่อหนา ปากผายกลม 1 ชุด มี 2 ฝา ฉิ่งมี 2 ชนิดคือ ฉิ่งสำหรับวงปี่พาทย์ และ ฉิ่งที่ใช้สำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรี ฉิ่งสำหรับวงปี่พาทย์มีขนาดที่วัดผ่านศูนย์กลาง จากขอบข้างหนึ่งไปสุดขอบอีกข้างหนึ่ง กว้างประมาณ 6 – 6.5 ซม. เจาะรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก เพื่อให้จับสะดวกขณะตี ส่วนฉิ่งสำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรีนั้น มีขนาดเล็กกว่า วัดผ่านศูนย์กลางได้ขนาดประมาณ 5.5 ซม

ภาพที่ 51 ฉิ่ง

5. ฉาบ

ฉาบเป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทตี ทำด้วยโลหะคล้ายฉิ่ง แต่หล่อให้บางกว่า ฉาบมี 2 ชนิดคือ ฉาบเล็ก และ ฉาบใหญ่ ฉาบเล็กมีขนาด ที่วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 12 –14 ซม ส่วนฉาบใหญ่มี

ขนาดที่วัดผ่าน ศูนย์กลางประมาณ 24 –26 ซม เวลาบรรเลงใช้ 2 ฝ่ามาตีกระทบกันให้เกิดเสียงตาม จังหวะ

ภาพที่ 52 ฉาบ

6. กรับคู่

กรับคู่ ทำด้วยไม้ไผ่สีก 2 อันเหลาให้เรียบและเกลี้ยง หนาตามขนาดของเนื้อไม้ หัวและท้ายกว่าใหญ่ลดหลั่นกันเล็กน้อย ตีด้วยมือทั้งสองข้าง โดยจับข้างละอัน ให้ด้านที่เป็นผิวไม้ กระทบกัน ตีลงบริเวณใกล้กับตอนหัว มีเสียงดัง กรับ กรับ

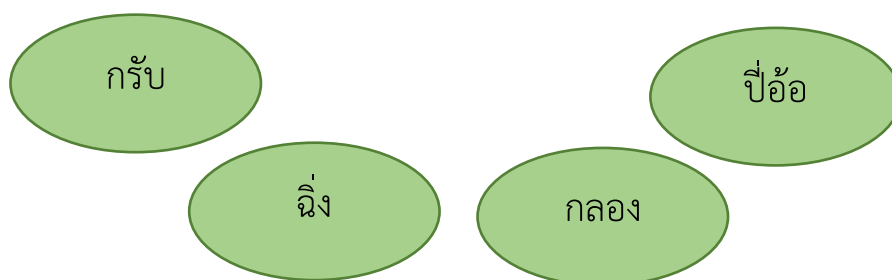
ภาพที่ 53 กรับคู่

รูปแบบวงกันตรึมมโหรี

ฉาบ

นักร้อง

ซอกันตรึม

บทเพลง

เพลงมอญโยนดาบ

----	----	-ซรม	-ซ-ล	-ทรีล	ทลชม	-ซ-ล	ชม-ซ
----	----	-ซรม	-ซ-ล	-ทรีล	ทลชม	-ซ-ล	ซฟมร
---ดี	---รี	---ม่	-ซ-รี	---ท	---ท	-รี-ท	-ล-ซ
-ร-ซ	-ล-ท	----	-ร-ม	---ซ	-ท-ล		

กลับต้น

เพลงรำปี่

----	-ซ-ท	----	ซลรท	-ร-ม	ชมรท	รทลซ	ลร-ท
----	-ซ-ท	----	ซลรท	-ร-ม	ชมรท	รทลซ	ลร-ท
----	รмซล	ทลชม	รмซล	-ซ-ท	ลทรล	รทลซ	มลชม
----	รмซล	ทลชม	รмซล	-ซ-ท	ลทรล	รทลซ	มลชม

การละเล่นจรัสใบ

จรัส คือ การร้อง จรัสใบ คือการแสดงกันตรึมในรูปแบบของการเล่าเรื่องราวของท้าวปาจิต-
อรพิม เป็นการละเล่นที่ใช้เพียงแค่คน 1 คน และผ้าขาวม้า 1 ผืน โดยแสดงบทบาททุกตัวละครใน

เรื่องนั้น ๆ และผู้ที่แสดงต้องขับร้องเองด้วย พร้อมทั้งใช้เครื่องดนตรีกันตรึมมโหรี การละเล่นนี้มีเฉพาะในหมู่บ้านเขว้าเท่านั้น ถ้าเป็นชาย จะใช้ผ้าขาวม้ามาโปกที่ศีรษะ ถ้าเป็นหญิง จะใช้ผ้าขาวม้ามาพาดบ่าเป็นสไบ ถ้าเป็นหญิงที่มีครอบครัวแล้ว จะใช้ผ้าขาวม้ามาคาดอก สามารถเปิดไหล่ได้ ถ้าเป็นหมอตำแย จะใช้ผ้าขาวม้ามาพาดอกเหมือนนักรบสมัยก่อน

อาหารการกินของคนในชุมชน

ในเรื่องของอาหารนั้นไม่มีอะไรโดดเด่น แต่ในส่วนของขนมหวานที่โดดเด่นก็จะมีขนมเนยลหรือพิชซ่าเขมร ขนมตดหมา เป็นขนมที่ทำขึ้นจากกะลา

การแต่งกาย

การแต่งกาย เป็นการแต่งกายพื้นบ้าน นุ่งผ้าไหมพื้นบ้านเป็นผ้าไหมที่ชาวบ้านทอกันเอง นำมาทำเป็นชุดใส่ในการบรรเลงมโหรีกันตรึมให้ดูเรียบร้อยสวยงาม

ภาพที่ 54 การแต่งกายในการแสดงวงมโหรีพื้นบ้าน

ภาพที่ 55 การแต่งกายในการแสดงวงมโหรีพื้นบ้าน

เครื่องบูชาไหว้ครู

เครื่องบูชาครู ก่อนการเล่นกันตรึม ประกอบด้วย เงิน 26 บาท ผ้าขาว 1 ผืน ธูป 1 คู่ เทียน 1 คู่ กรวยดอกไม้ 5 กรวย ข้าวสาร 1 ถ้วย ใบพลู 3 ใบ เงิน 1 บาท วางบนข้าวสาร เหล้า 1 ขวด น้ำหวาน 1 ขวด แป้งหอม น้ำอบ น้ำหอม (พอสสมควร) หวี และกระเจก

ภาพที่ 56 เครื่องบูชาไหว้ครู

ภาพที่ 57 ผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับวงมโหรีกันตรึมและเป็นหัวหน้าวง (นายอัครชัย ประประโคน)

ภาพที่ 58 ผู้รวบรวมข้อมูล

วงปี่พาทย์พื้นบ้านบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

สถานที่ตั้ง

วงปี่พาทย์พื้นบ้าน “บ้านบัว” ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 128 หมู่ 18 บ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ประวัติความเป็นมา

แต่เดิมวงปี่พาทย์พื้นบ้าน “บ้านบัว” เป็นการรวมตัวบรรเลงของคนแก่ที่อยู่ต่างหมู่บ้านกัน มารวมตัวเพื่อบรรเลงในงานต่าง ๆ ในศาสนาพิธี และมีการไปบรรเลงตามงานที่ถือว่าจ้าง ในอดีตเครื่องดนตรีปี่พาทย์ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดบ้านดอนใหญ่ บ้านบัว ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อใช้ในการบรรเลงในงานบุญต่างๆของวัด ในปัจจุบันวงปี่พาทย์บ้านบัวมีการสืบทอดต่อกันมาโดยกลุ่มเยาวชน

วงปี่พาทย์ บ้านบัว เป็นวงปี่พาทย์เครื่อง 5 มีเครื่องดนตรี ดังนี้

1. ระนาดเอก
2. ซอวงใหญ่
3. ปี่สไล

4. ตะโพน
5. กลองทัด

ภาพที่ 59 วงปี่พาทย์พื้นบ้าน บ้านบัว

เพลงที่ใช้บรรเลง

เพลงที่ใช้ในการบรรเลงในวงปี่พาทย์ เพลงโหมโรง ได้แก่ เพลงสาธุการ เพลงตระ เพลงร่ำ เพลงเสมอ เพลงเชิด เพลงกลม เพลงขำนาญ เพลงกราวใน เพลงวา เพลงลา เพลงสร้อยเพลงทาง พื้นบ้าน เพลงอมตูก เพลงไขปลา เพลงกลองโยน เพลงขแมเลื่องเปรียะปลลैया เพลงขยอย เพลง นางนาค เพลงเวียนเทียน

เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ในบรรเลงในปัจจุบัน มีดังนี้

1. ปี่สไล

ภาพที่ 60 ปี่สไล

2. ระนาดเอก

ภาพที่ 61 ระนาดเอก

3. ฆ้องวงใหญ่

ภาพที่ 62 ช้องวงใหญ่

4. ตะโพน

ภาพที่ 63 ตะโพน

6. กลองทัด

ภาพที่ 64 กลองทัด

โอกาสที่ใช้บรรเลง

อาทิเช่น บรรเลงประกอบพิธีกรรมการเล่น มะมั่วต งานบวช งานแต่ง และงานอวมงคล เล่นงานมงคลทั่วไป

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบฟอร์มเสนอโครงการ อพ.สร. ปี 2567

โครงการสนองพระราชดำริ อพ.สธ. ของหน่วยงาน
ที่ร่วมสนองพระราชดำริ งบประมาณแผ่นดิน ในปีงบประมาณ 2567
ตามโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)
หน่วยงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

1. ชื่อโครงการ : จัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์

2. หลักการและเหตุผล

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบสานพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในการอนุรักษ์ทรัพยากรต่าง ๆ ของประเทศไทย ให้คงอยู่เป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าประจำชาติไทยสืบไป โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ.) ดำเนินงานบนฐานทรัพยากร 3 ฐาน คือ ทรัพยากรกายภาพ (สิ่งที่ไม่มีชีวิต) ทรัพยากรชีวภาพ (สิ่งที่มีชีวิต) และทรัพยากรวัฒนธรรมและภูมิปัญญา มีแนวทางการดำเนินงาน 3 กรอบ 8 กิจกรรม ได้แก่ 1) กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร ประกอบด้วย กิจกรรมปกปักทรัพยากร กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร 2) กรอบการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร และ 3) กรอบการสร้างจิตสำนึก ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร ปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมสนองพระราชดำริมากกว่า 204 หน่วยงาน มีสมาชิกสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียนมากกว่า 4,500 โรงเรียน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อให้คน รุ่นต่อไปได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสมดุล ยกระดับ กระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมบนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล และในยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมาย การพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ มีจิตสาธารณะ

รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น เป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อนุรักษ์ ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้การ เป็นคนไทยที่มีทักษะสูง อันเป็นลักษณะของคนไทยในอนาคตที่ประเทศคาดหวังในอีก 20 ปีข้างหน้า

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับของ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ดำเนินงานตาม**ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4** ส่งเสริมและสืบสานงานทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อยอดมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่า มูลค่าสูง และเป็นฐานรากในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติให้มีความเข้มแข็งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีเป้าประสงค์ คือ ประชาชนคนไทยมีจิตสำนึกที่ตื่นตัว มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและสามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าจากศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบไปด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการการจัดการศึกษา งานวิจัย บริหารจัดการ องค์ความรู้มิติทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดนวัตกรรมทางศิลปะและวัฒนธรรมเป็นที่ ยอมรับในระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการนำศิลปวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างเศรษฐกิจ สร้างสรรค์ที่มีคุณค่าและมูลค่าสูงเพื่อเป็นฐานรากในการพัฒนาชุมชนประเทศชาติและสามารถแข่งขัน ได้ในระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาและยกระดับระบบบริหารจัดการด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญา ท้องถิ่นและวิถีชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน

ในปีงบประมาณ 2567 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้รับจัดสร บประมาณ โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ดังนั้น สำนักศิลปะและวัฒนธรรม จึงได้จัดทำโครงการสำรวจ เก็บ รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชนของจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นการต่อ ยอดจากโครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ใน ปีงบประมาณที่ผ่านมา และสำรวจ ค้นหา รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น วัฒนธรรม ชุมชนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลทางวัฒนธรรม ของจังหวัดบุรีรัมย์เกิดการพบร่องรอยของศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมทางด้านศิลปะการแสดงและความเชื่อที่ได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ในปีงบประมาณ 2567 นี้สำนักศิลปะและวัฒนธรรมได้กำหนดการดำเนินงานเพื่อศึกษาภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบูรณาการด้านการเรียนรู้ อนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสาน ศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการ สอนสำหรับพัฒนานักศึกษาและเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จึงได้

กำหนดลงพื้นที่ชุมชนรวบรวมองค์ความรู้ ศึกษาข้อมูลเพื่อจัดทำระบบสารสนเทศด้านการส่งเสริม ศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านของชุมชนในเขตจังหวัดบุรีรัมย์

3. วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 3.1 เพื่อสนองพระราชดำริโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (อพ.สธ.)
- 3.2 เพื่อรวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านในเขตจังหวัดบุรีรัมย์
- 3.3 เพื่ออนุรักษ์ผลงานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- 3.4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

4. กิจกรรมและเป้าหมายของโครงการ

4.1 กิจกรรมของโครงการ

- จัดกิจกรรมการเรียนการสอน อบรมนักศึกษาเพื่อให้สามารถเป็นนักสื่อสารที่ดีและ ภาวะความเป็นผู้นำด้านศิลปวัฒนธรรม
- รวบรวมข้อมูลประเพณี เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ ได้แก่ แบบฟอร์มใบงานตามรูปแบบของ อพ.สธ. โดย มีการปรับแบบฟอร์มให้มีความเหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ พร้อมกรอกข้อมูลในระบบตามที่หน่วยงาน สร้างขึ้น และเครื่องมืออื่น ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม
- รวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านในเขตจังหวัดบุรีรัมย์
- บันทึกภาพประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ในพื้นที่เป้าหมาย

4.2 เป้าหมายของโครงการ

- รวบรวมข้อมูลทางด้านภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชนในเขต จังหวัดบุรีรัมย์
  - จำนวนนักศึกษาและผู้เข้าร่วมอบรมไม่น้อยกว่า 80%
  - เกิดองค์ความรู้และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี
  - มีระบบจัดเก็บข้อมูล รวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาทางด้านดนตรีพื้นบ้าน
- อีสานใต้

5. ตัวชี้วัดของโครงการ

5.1 เชิงปริมาณ

5.1.1 ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

5.1.2 จำนวนนักศึกษาที่ร่วมโครงการและจำนวนบุคลากรในท้องถิ่น

5.1.3 พื้นที่ดำเนินโครงการจัดทำข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

5.2 เชิงคุณภาพ

5.2.1 มีการเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนการบูรณาการกับรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ปฏิบัติรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสานและนาฏศิลป์พื้นเมือง

5.2.2 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นแหล่งความรู้ทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และสื่อในการจัดการเรียนการสอนด้านทรัพยากรวัฒนธรรม

5.2.3 นักศึกษา บุคลากร และบุคคลทั่วไปเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. ระยะเวลาการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินโครงการ

กิจกรรม	ปี พ.ศ. 2566			ปี พ.ศ. 2567				
	ไตรมาสที่ 1			ไตรมาสที่ 2		ไตรมาสที่ 3		
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.
ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง	←→							
วางแผนโครงการ (P)								
จัดทำร่างและรายละเอียดโครงการฯ			↔					
นำเสนอผู้บริหารเพื่อขอความเห็นชอบในหลักการเบื้องต้น				↔				
ขออนุมัติโครงการ				↔				
ประสานปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน				←→				
ดำเนินโครงการ (D)								
ดำเนินโครงการและกิจกรรมตามแผน	←→							
ติดตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (C)								
รายงานการประเมินผลโครงการ						↔		
นำผลสรุปมาปรับปรุงเพื่อวางแผนครั้ง								

ต่อไป (A)								
ประชุมสรุปเพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป								←→

7. วิธีการดำเนินการ

7.1 สำรวจและบันทึกข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2566 วันสิ้นสุดโครงการ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2567 โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้านและผู้เชี่ยวชาญ

7.2 จัดอบรมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านให้กับนักศึกษาและลงพื้นที่เพื่อสำรวจ รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.3 จัดทำรายงานข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นทางดนตรีพื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์ในรูปแบบรูปเล่มรายงานโครงการ

8. สถานที่ดำเนินการ

8.1 พื้นที่ภาคสนาม ชุมชนในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอสตึกอำเภอยางชุมน้อย อำเภอประโคนชัย อำเภอพลับพลาชัย

8.2 ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

9. งบประมาณ

- แหล่งงบประมาณ/แหล่งทุน

☒ ขอรับการสนับสนุนงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567

โครงการการบริหารจัดการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) รหัสโครงการ 67 - 03 - 0103 จำนวนเงิน.....150,000 บาท

☐ ใช้งบประมาณของหน่วยงาน (ระบุแหล่งงบประมาณ) .....

☐ อื่น ๆ (ระบุ) .....

- งบประมาณ จำนวน 150,000 บาท โดยใช้จ่าย ดังนี้

9.1 การประชุมคณะทำงานเตรียมความพร้อม รวมงบประมาณ 12,000 บาท

9.2 ดำเนินการจัดอบรมนักศึกษา และอบรมฝึกซ้อม ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในพื้นที่เป้าหมาย รวมงบประมาณ 117,610 บาท

9.3 จัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการจัดทำข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรม
ท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (รายงานฉบับสมบูรณ์) รวมงบประมาณ 20,390 บาท

10. หน่วยงานรับผิดชอบ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

11. แผนการดำเนินงาน

กิจกรรม	จำนวน หน่วยนับ	วงเงิน (บาท)	ระยะเวลา ดำเนินการ	หมายเหตุ
1. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ ตำรา และเอกสารที่ เกี่ยวข้อง	1 ครั้ง	ค่าวัสดุสำนักงาน (2,000 บาท × 1 ครั้ง) รวม 2,000 บาท	ตุลาคม - พฤศจิกายน 2566	
2. การประชุมคณะทำงานเตรียม ความพร้อมดำเนินงานจัดทำข้อมูล ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นใน จังหวัดบุรีรัมย์ (คณะทำงาน จำนวน 20 คน)	1 ครั้ง	1) ค่าวัสดุสำนักงาน (7,500 บาท × 1 ครั้ง) 2) ค่าอาหาร 2,000 บาท (20 คน × 1 มื้อ × 100 บาท) 3) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 500 บาท (20 คน × 1 มื้อ × 25 บาท) รวม 10,000 บาท	ธันวาคม 2566	
3. ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัด บุรีรัมย์ และการจัดกิจกรรมการ อบรม การออกแบบสร้างสรรค์ผลงานการ แสดงศิลปวัฒนธรรม		1) ค่าจ้างเก็บข้อมูล จำนวน 150 ชุด × ชุดละ 80 บาท = 12,000 บาท 2) ค่าจ้างคีย์ข้อมูล จำนวน 150 ชุด × ชุดละ 50	มกราคม - มีนาคม 2567	

กิจกรรม	จำนวน หน่วยนับ	วงเงิน (บาท)	ระยะเวลา ดำเนินการ	หมายเหตุ
		บาท = 7,500 บาท 3) ค่าจ้างเหมาบันทึกเสียง = 30,000 บาท 4) ค่าจ้างเหมาออกแบบชุด และเครื่องแต่งกาย = 40,000 บาท 5) ค่าวัสดุอุปกรณ์ (28,110 บาท) รวม 107,610 บาท		
4. การประชุมคณะทำงานสรุป ดำเนินงานจัดทำข้อมูลประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (คณะทำงาน จำนวน 20 คน)	1 ครั้ง	1) ค่าวัสดุสำนักงาน (7,500 บาท × 1 ครั้ง) 2) ค่าอาหาร 2,000 บาท (20 คน × 1 มื้อ × 100 บาท) 3) ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม 500 บาท (20 คน × 1 มื้อ × 25 บาท) รวม 10,000 บาท	เมษายน 2567	
5. จัดทำรายงานผลการดำเนิน โครงการจัดทำข้อมูลประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (รายงานฉบับสมบูรณ์)	20 เล่ม	1) ค่าจัดทำรูปเล่มเอกสาร รายงานโครงการ (20 เล่ม × 700 บาท = 14,000 บาท) 2) ค่าวัสดุสำนักงาน (6,390 บาท)	พฤษภาคม 2567	

กิจกรรม	จำนวน หน่วยนับ	วงเงิน (บาท)	ระยะเวลา ดำเนินการ	หมายเหตุ
		รวม 20,390 บาท		
รวมทั้งสิ้น		150,000		

** หมายเหตุ แผนการดำเนินกิจกรรมอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

12. แผนการเบิกจ่ายเงิน

กิจกรรมหลัก	รวมงบประมาณ (บาท)	แผนการใช้จ่ายเงิน			
		ไตรมาส 1	ไตรมาส 2	ไตรมาส 3	ไตรมาส 4
1. ศึกษา คัดคว้า และรวบรวม ข้อมูลจากหนังสือ ตำรา และ เอกสารที่เกี่ยวข้อง 2. การประชุมคณะทำงานเตรียม ความพร้อมดำเนินงานจัดทำ ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์	12,000		12,000		
3. ดำเนินการจัดอบรม ฝึกซ้อม การแสดง และถ่ายทอดองค์ ความรู้เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม ด้านการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 4. การประชุมคณะทำงานสรุป ดำเนินงานจัดทำข้อมูลประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัด บุรีรัมย์	117,610		117,610		
5. จัดทำรายงานผลการดำเนิน โครงการจัดทำข้อมูลประเพณี	20,390			20,390	

และวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัด บุรีรัมย์ (รายงานฉบับสมบูรณ์)					

13. การติดตามประเมินผล

13.1 โครงการที่ดำเนินการเป็นโครงการบริการวิชาการที่ส่งเสริมศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ด้านยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาและยกระดับคุณภาพบัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และยุทธศาสตร์ ที่ 3 พัฒนางานวิจัยบนรากฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์และบริการวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรวัฒนธรรมของ ท้องถิ่นและชุมชน

13.2 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการในภาพรวมการประเมินความสำเร็จในการดำเนินโครงการสามารถ แสดงรายละเอียดตามมิติต่าง ๆ ตามเกณฑ์ที่คาดว่าจะใช้ในการประเมินความสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ

เกณฑ์การประเมิน ความสำเร็จ	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
เชิงปริมาณ	- ร้อยละของผู้ร่วมโครงการที่นำความรู้ไปใช้ประโยชน์	ร้อยละ 90
เชิงคุณภาพ	- ชุมชนเห็นคุณค่าของตนเอง มีข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงสู่การสร้างมูลค่าเพื่อท้องถิ่นต่อไป - ความคุ้มค่าของงบประมาณต่อผู้ร่วมโครงการ - ผู้ร่วมโครงการสามารถฝึกทักษะเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงตามประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ และใช้เป็นฐานข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานและนาฏศิลป์พื้นเมือง	- -

13.3 วิธีการประเมินผลทั้งนี้สามารถประเมินความสำเร็จในการดำเนินโครงการตามตัวชี้วัดตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา สามารถแสดงรายละเอียดตามมิติต่าง ๆ ตามตัวชี้วัดตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

แผนการบูรณาการกับการเรียนการสอนและการวิจัย	ลักษณะการบูรณาการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
แผนการบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชา - ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- มีการนำเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น - นำนักศึกษาออกสำรวจพื้นที่เพื่อร่วมให้บริการวิชาการตามแผนงานที่กำหนด - มอบหมายงานให้นักศึกษาสาขาวิชา สังคมศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษา สาขาวิชานาฏศิลป์ ร่วมในโครงการ ทำรายงานข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์	- ร้อยละ 90 ของนักศึกษาที่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น หรือสามารถสอบผ่านในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น - ร้อยละ 90 ของนักศึกษาที่มีส่วนในโครงการ - จำนวนรายงานผลการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

14. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

14.1 ได้ข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์เชิงพื้นที่ในรูปแบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ และฐานข้อมูลระบบออนไลน์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

14.2 ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนด้านข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น

14.3 เกิดผลงานนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน

15. ประเภทกิจกรรม (โปรดเลือกประเภทกิจกรรมโดยกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐)

F : Frame (กรอบการดำเนินงาน)	A : Activity (กิจกรรม)	สัญลักษณ์
☒ F1 กรอบการเรียนรู้ทรัพยากร	☐ A1 กิจกรรมปกป้องทรัพยากร	F1A1

	☒ A2 กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมทรัพยากร	F1A2
	☐ A3 กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร	F1A3
☐ F2 กรอบการใช้ประโยชน์	☐ A4 กิจกรรมอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร	F2A4
	☐ A5 กิจกรรมศูนย์ข้อมูลทรัพยากร	F2A5
	☐ A6 กิจกรรมวางแผนพัฒนาทรัพยากร	F2A6
☐ F3 กรอบการรังจาด้าน	☐ A7 กิจกรรมรังจาด้านในการอนุรักษ์ทรัพยากร	F3A7
	☐ A8 กิจกรรมพิเศษสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากร	F3A8

16. ผู้เสนอโครงการ

ลงชื่อ ..... ผู้เสนอโครงการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ)

วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566

ลงชื่อ..... ผู้เห็นชอบโครงการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาพร ชื่นชูจิตร์)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์

วันที่ .....

ลงชื่อ..... ผู้เห็นชอบโครงการ

(อาจารย์ ดร. พิสมัย ประชนันท์)

ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น

วันที่ .....

ผลการพิจารณาโครงการ

( ) อนุมัติ

( ) ไม่อนุมัติ

ลงนาม ..... ผู้อนุมัติ

โครงการ

(รองศาสตราจารย์มาลิณี จุโฑปะมา)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วันที่ .....

ภาคผนวก ข
แบบฟอร์มสรุปความก้าวหน้าโครงการ อพ.สธ. ปี 2567

รายงานผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) ปีงบประมาณ 2567
ชื่อโครงการจัดทำข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่น จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการดำเนินงาน (สรุปพอสังเขป)

1. ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. การประชุมคณะทำงานเตรียมความพร้อมดำเนินงานจัดทำข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (คณะทำงาน จำนวน 20 คน)
3. ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ และการจัดกิจกรรมการอบรมการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานการแสดงศิลปวัฒนธรรม
4. การประชุมคณะทำงานสรุป ดำเนินงานจัดทำข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (คณะทำงาน จำนวน 20 คน)
5. จัดทำรายงานผลการดำเนินโครงการจัดทำข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ (รายงานฉบับสมบูรณ์)

จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ (คน)

จำนวนผู้เข้าร่วมทั้งหมด 50 คน

ประเภทของผู้เข้าร่วม

1. ประชาชน 20 คน
2. นักเรียน.....คน
3. ครูประจำการ.....คน
4. บุคลากรทางการศึกษา .....คน
5. บุคลากรภาครัฐ.....คน
6. นักศึกษา 30 คน
7. อื่นๆ (ระบุ) .....คน

จำนวนพื้นที่ที่เข้าไปพัฒนา

1. จำนวนอำเภอ 5 อำเภอ
2. จำนวนตำบล 5 ตำบล
3. จำนวน หมู่บ้าน/ ชุมชน 5 หมู่บ้าน/ชุมชน

จำนวนนวัตกรรมที่ได้

จำนวนนวัตกรรม 1 นวัตกรรม

ระบุชื่อนวัตกรรมที่โดดเด่น องค์ความรู้และข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นทางดนตรี
พื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์

หมายเหตุ : เป็นนวัตกรรมที่เด่น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์และต่อยอดได้

จำนวนหลักสูตรที่พัฒนา

จำนวนหลักสูตรที่พัฒนา.....หลักสูตร

ระบุชื่อหลักสูตร

1. หลักสูตร.....

2. หลักสูตร.....

3. หลักสูตร.....

จำนวนเครือข่ายความร่วมมือ

จำนวนเครือข่ายความร่วมมือ 2 เครือข่าย

1. หน่วยงานภาครัฐ 1 หน่วยงาน

2. หน่วยงานภาคเอกชน.....หน่วยงาน

3. หน่วยงานภาคประชาสังคม.....หน่วยงาน

4. หมู่บ้าน/ชุมชน 5 หมู่บ้าน/ชุมชน

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

1. มีข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์เชิงพื้นที่ในรูปแบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ในศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ และฐานข้อมูลระบบออนไลน์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์

2. มีข้อมูลมาประกอบเป็นสื่อการเรียนการสอนด้านข้อมูลประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ ในรายวิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ปฏิบัติรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน และนาฏศิลป์พื้นเมือง

ผลกระทบต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม

ชุมชนมีผลงานศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนทั้ง 5 ชุมชน

รูปภาพการดำเนินงาน

วงปี่พาทย์ครูสนัย บ้านโคกเพชรไผ่ อำเภอบึงนาราง จังหวัดบุรีรัมย์

วงปี่พาทย์บ้านใหม่สามแวง อำเภอกัวยราช จังหวัดบุรีรัมย์

วัฒนธรรมทางดนตรีในท้องถิ่น วงมโหรีพื้นบ้าน
อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

วงกันตรึมบ้านเขว้า อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์

วงปี่พาทย์พื้นบ้าน “บ้านบัว” อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

